

Kırsal Turizm: Sürdürülebilir Çevre Koruma İçin

Bir Model Önerisi

H.Yusuf GÜNGÖR¹

¹Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu
Turizm ve Seyahat Hizmetleri Bölümü

Özet

Günümüzde insanların istifade ettiği kaynaklar giderek azalmaya başlamıştır. İnsanlar içinde buldukları an içerisinde hayatlarını konfor içerisinde yaşamaktadırlar. İnsan sadece ekonomik bir kaygı içerisinde düşmüş ve bu gününü refah içinde yaşama eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte su, toprak verimliliği gibi dünya kaynaklarında azalma trendi görülmektedir. Dünyada tüm sektörlerde olduğu gibi turizmde de değişimler meydana gelmiştir. Kentsel yerleşmenin artması dolayısıyla insanlarda tatillerini kırsal bölgelerde geçirme eğilimi artmaktadır. Bu da kırsal bölgelerde turistik tesislerin kurulmasını gerektirmektedir. Bu çalışma da kırsal bölgelerde çevreyle dost turistik tesislerin kurulmasını öngörmektedir. Bu tesisler tamamıyla çevreye dost teknolojiler kullanılarak kurulacak, enerjiler sürdürülebilir enerji kaynakları kullanılarak sağlanacaktır. Bu tesislerde sağlanacak gıda maddeleri mümkün olduğunca organik bir şekilde tesis bünyesinde üretilecektir. Bu tesisler ayrıca içinde buldukları bölgeden sorumlu olacaklar ve bu bölgede çevrenin korunması ile yükümlü olacaklardır. Bölge yönetimi bu konuda standartlar belirleyecektir ve denetim mekanizması görevi üstlenecektir.

Anahtar kelimeler: Kırsal turizm, çevre koruma, sürdürülebilirlik

Abstract

Sources that people benefit from has decreased more and more in our present day. People live their life in comfort within the moment they exist. Humanbeing just has an economical anxiety and he/she is inclined to live his/her present day. Besides reduction tendency is beheld over earth resourceslike water and soil productivity. Changes have come about in tourism as it is in all sectors in the world. The inclination of people to spend their holidays in rural regions has increase because of the grow of urban settlement. This requires touristic establishments to be founded in rural places.This study foresees the foundation of touristic esablishments harmonious with the environment in rural places. These foundations are to be established by using technology exactly harmonious with the environment and the energy is to be supplied by using sustainable energy resources. Foodstuff that is to be supplied in these foundations will be produced in an organic way as it is possible within the foundation. These foundations will also have responsible for the region they are in and they will be obliged the protect the environment. The government of region will determine standards in this subject and will undertake control function.

Key Words: Rural Tourism, environmental protection, sustainability

1. Giriş

Günümüzde insanlar davranışlarını sadece ekonomik nedenlere göre şekillendirmektedirler. Bütün faaliyetlerini ekonomik kazanıma göre düzenlemektedirler. İnsanlar dünyadan sadece ekonomik getiri beklentisi içerisinde olduklarından diğer olguları göz ardı etmektedirler. Örneğin; sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanımı petrol ekonomisi nedeni ile bir türlü ön plana gelememektedir. Elektrikli araçların yaygınlaşması örtülü olarak engellenmektedir. Otomotiv sanayi kuruluşlarının birçoğu petrol şirketlerinin sahibi veya ortağı konumundadır. Buradan hareketle insanlar kendi ekonomik çıkarlarını tüm diğer değerlerin üzerinde görmektedirler. İnsanlar doğada oluşacak sonuçlara dikkat etmeden ve bunlar ile ilgili ölçümler yapmadan sadece ekonomik kazanımları önemsemektedirler. Bunun sonucunda kaynakların tamamıyla bitmesi, tüm yaşam kaynaklarının tükenmesi söz konusu olmayacaktır. Fakat bu kaynakların kalitesi zaman geçtikçe azalacaktır. Maliyetler birçok insanın ulaşamayacağı seviyelere yükselecektir.

Turizm alanında yapılan yatırımlarda da çevrenin etkilenme düzeyine dikkat edilmemektedir. İşletmeler maliyetleri düşürmek amacıyla çevre korumaya yönelik program ve tesislerden kaçınmaktadırlar. Bunun sonucunda ülkemizin sahillerinde kirlenme deniz popülasyonunda nitel ve nicel olarak azalma görülmektedir. Turizm insanlara dinlenme ve psikolojik rahatlama sağlamak amacıyla hizmet veren bir sektördür. Bunun yanında çevreye duyarsızlık bu sektörün insanlara sağladığı faydadan daha yüksek oranda çevreye zarar vermesi sonucunu doğurmaktadır.

Bu çalışma turizm sektöründe yapılan yatırımların çevreye zarar vermek bir yana turizmin çevreyi korumak amacıyla bir araç olarak kullanılabilceği bir modeli önermektedir.

2. Turizmin Çevreye Etkileri

Turizm insanların kendi ikametlerinin dışında katıldıkları bir faaliyettir. Yani turizm üretildiği yerde tüketilen hizmetlerin sunulduğu bir sektör özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla turizm faaliyetinin yapıldığı yere kitlesel bir insan akışı söz konusudur. Özellikle bölgede yoğun turist çeken destinasyonlar varsa alt ve üstyapı yatırımları ve gelen bireylerin davranışları sonucunda bazı çevresel olumsuzluklar yaşanmaktadır. Turizm tesislerinin çevreye verdikleri zararların asgariye indirilmesi için yasal zeminin olmaması veya yeterli denetim faaliyetinin olmaması turizm işletmelerini çevre kirlenme açısından adeta cesaretlendirmektedir.

Gerek turizm işletmeleri ve gerekse bu işletmelerden faydalanan turistler bahsedilen yapay ve doğal çevre üzerinde önemli bir baskı oluşturabilmektedir. Bu baskıdan etkilenen ve tahrip olan çevre ise geri dönüşümlü olarak turizm faaliyetlerini etkileyebilmektedir. Geri dönen bu etki ise turizmin çevreyle olan ilişkisindeki diğer cepheyi teşkil eder. Bahsedilen olumsuz çevre özellikleri turizm faaliyetlerinin sektöre uğramasına sebep olabilir (Issı, 1989).

Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin çok büyük bir bölümünün tatil amacı gütmeleri ve sahil şeridindeki tatil merkezlerini tercih etmeleri nedeni ile bugüne kadar uygulanan turizm

politikaları, kıyılarda yoğunlaşmayı kolaylaştırmış, dar bir çerçeve içerisinde birbiri ardına turistik tesislerin kurulmasına neden olmuştur.Örneğin çok yakın bir tarihte sadece küçük birer yerleşim merkezi olan Bodrum, Çeşme, Marmaris ve Alanya İlçeleri, özellikle yaz aylarında milyonlarca kişiyi ağırlayan tatil merkezleri haline gelmişlerdir. Nevarki, kıyılara çok yakın inşa edilen turistik tesisler, doğal güzelliklerin kaybolmasına, taşıma kapasitesinin üstüne çıkılmasına ve şehir hayatından kaçan turistlerin küçük birer şehir haline dönmüş, bitki örtüsünden yoksun beton yığınları ile karşılaşmalarına neden olmuştur. Gelecekte uygulanacak teşvik politikalarını, kış aylarında atıl kapasite çalışan turistik tesislerden Türkiye'yi ve bu tesisleri pazarlayan turizm işletmelerine çevrilmesi doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunacaktır(Aslan & Aktaş, 1994).

Turizm fiziksel çevrede oluşmakta ve fiziksel çevrenin çekicilikleri turizm talebini etkilemektedir. Turizmin çevre üzerinde oluşturduğu tahribat turizmin çevre ile olan ilişkisini daha net olarak ortaya koymaktadır Dünya nüfusundaki artış turizm rakamlarında da görülmektedir. İnsanların seyahat ederken kullandıkları taşıtların çevreye yaydığı gazlar ya da konaklama işletmelerinin çevreye verdiği zararlar da bu artışla paraleldir(Seçilmiş, 2013).

Turizm ve rekreasyon faaliyetleri aynı zamanda biyolojik çeşitliliği tehdit eder. Eko-turizm gibi ekolojik olarak sürdürülebilir aktiviteler bile dikkatli bir şekilde uygulanmazlarsa olumsuz ekolojik etkilerdoğurmaları mümkündür (Panizzon & Boulton, 2000)

Diğer ekonomik sektörlere kıyasla turizm sektöründe çevre kalitesi daha önemlidir ve olduğunu ve çevre sorunları bir yerdeki turizm ürününü doğrudan etkilemektedir(Baysan, 2004). Çevre zaten bizzat turist çeken öğelerin başında gelmektedir.

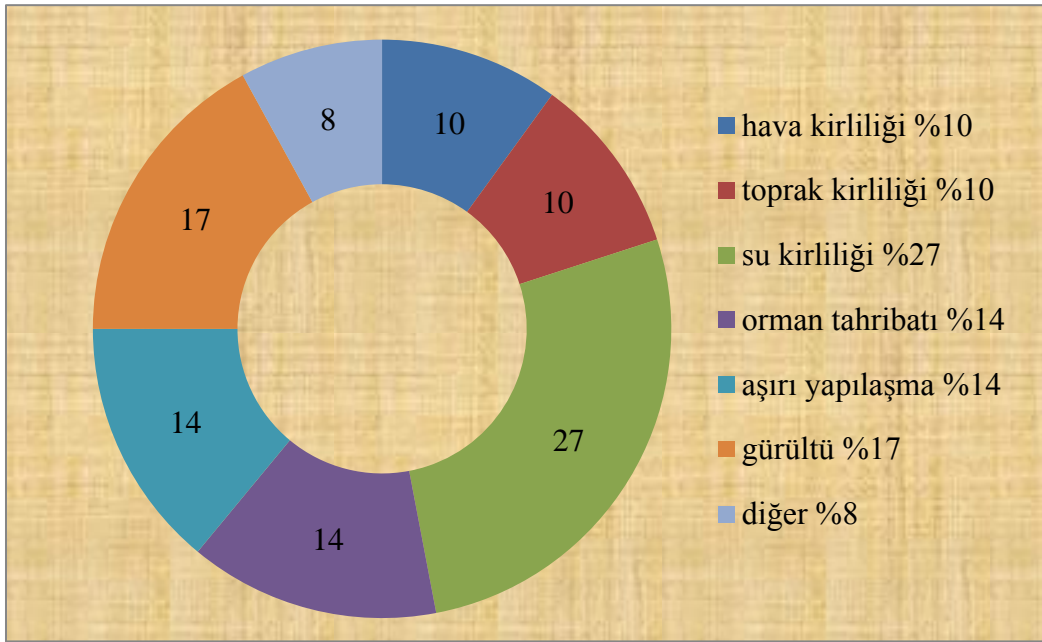
Turizm faaliyetlerine katılan bireyler çevre konusunda giderek daha hassas duruma gelmektedirler. Ve turizmin sürdürülebilir bir çevreye bağlı olduğu savunulmaktadır. Bu yüzden gelecekte kültürel kaynakların ve çevre bütünlüğünün korunduğu turizm türleri tercih edilecektir. Gelecekte ancak bu turizm türleri dünya ekonomisi ve yerel ekonomiler için faydalı olabilecektir(Hassan, 2000).

3. Anadolu'daTurizmin Çevreye Etkileri

Turizmin fiziksel planlaması olara ifade edebileceğimiz, yerleşim yerleri ve turistik komplekslerde, doğal ve kültürel varlıkların turizm amacı, kullanımında koruma/kullanma dengesinin esas alınması çok önemli bir başlangıcı teşkil etmektedir(Sancar, 1991).

Yanlış planlama neticesi, yanlış yerleşim ve kullanımlar doğanın tahrip edilmesinin en önemli sebebi olabilecektir. Doğal zenginliklerin turizm adına aşın ve dengesiz kullanımı, ekolojik dengeyi bozabilmekte ve arzu edilmeyen çevresel kirlenmenin doğmasına sebep olabilmektedir(Issı, 1989).

Tablo 1: Alman Turistlerin Anadolu'da algıladıkları turizmin çevreye etkileri

Kaynak:(Issı, 1989).

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Alman turistlerin Anadolu'da en çok algıladıkları kirlilik su kirliliği yani denizlerin kirletilmesidir.1980'li yılların ortalarında başlayan turizm atağı maalesef plansız, programsız, kontrolsüz ve denetimsiz olarak devam etmiştir. Tamamıyla ekonomik kaygılarla alınan kararlar sonucunda Anadolu'nun denizleri ve ormanları ekonomik hedeflere feda edilmiştir. Orman tahribatı ve toprak kirliliği birlikte ele alındığında %24 düzeyinde toprağın kirletilmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

Bu süreçte maalesef çevreye karşı toplumsal bir bilinç oluşmadığından uzun süre bu şekilde devam etmiştir. Daha sonra toplumsal bilinç oluşmaya başlasa da bu da küresel emperyalizmin güdümünde olan ülkemizde yerleşik marjinal gruplar tarafından su istimal edildiğinden bu konuda toplumsal bilincin oluşması adeta engellenmiştir. Bu konuda sivil toplum kuruluşları sürdürülebilir çevre için çalışmalar yaparak bu konuda toplumun bilinçlenmesini sağlamalıdır.

4. Sürdürülebilir Çevre Koruma İçin Bir Model

Çalışmanın ilk bölümlerinde insanların özellikle turizm yatırımlarıyla çevreye verdikleri zararlar göz önüne alınmıştır. Bu çalışma bu etkilerin minimize edilmesi için neler yapılabilir soruların sorulması sonucunda ortaya çıkmıştır.

- Turistik tesis kurulduğu bölge ve sahip olduğu araziden sorumlu olacak ve bölgedeki flora ve faunanın korunmasında mutlak sorumluluk sahibi olacaktır. Bu konu yasalarla desteklenecek ve sıkı bir denetim mekanizması geliştirilmelidir.
- Tesis bölge mimarisine uygun ve bölgedeki yapı malzemeleriyle doğaya zarar vermeyecek şekilde inşa edilmelidir.

- Tesiste su kaynakları düzenli ve dengeli kullanılmalıdır.
- Tesisin elektrik enerjisi sürdürülebilir enerji kaynaklarından sağlanmalıdır.
- Tesis bünyesinde organik tarım yapılmalı ve insanlara bu ürünler sunulmalıdır.
- Tesisin ve bölgedeki insanların atık yağlarını toplayıp ilgili yerlere iletme sorumluluğu olmalıdır.
- Bölgedeki endemik bitki türlerinin korunup türlerin kaybolması önlenmelidir.
- Endemik ve keşfedilmemiş türler taranarak özellikleri belirlenmeli ve bölge tarımına kazandırılmalıdır.
- Bölgedeki hayvan varlığı sıklıkla kontrol edilerek beşeri etkilerden minimum şekilde etkilenmeleri sağlanmalı ve sürekli denetimler yapılmalıdır.
- Tesis atıkları arıtma ve ayrıştırma tesisi maharetiyle doğaya zarar vermeden bertaraf edilmelidir.
- Personel çevre bilinci aşılanarak göreve başlatılmalıdır.
- Tesisler kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından işletilmelidir. Amaç bireylerin sağlıklı bir ortamda tatil yapmalarını sağlamak ve çevreyi korumak olmalıdır.
- Tesis halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetlerini sürdürürken, tesisin amacı açıkça belli olmalı ve boş zamanlarını burada geçirmek isteyen bireylerin çevre koruma ve çevreye saygılı olma konusunda duyarlı olma veya bu duyarlılığı kazanma konusunda istekli olmaları beklentisi vurgulanmalıdır.

5. Sonuç

Turizm bugün yıllık yaklaşık bir milyar kişinin katıldığı bir faaliyet olarak yüksek işlem ve gelir hacmine sahip bir sektördür. Turizm ürünleri üretildikleri yerde tüketilme özelliğine sahip olduğundan turizm için alt ve üst yapı yatırımlarına gerek duyulmaktadır. Maalesef günümüzde ve daha öncesinde turizm yatırımlarında çevreye olumsuz etkiler göz ardı edilmiştir. Bunun bu şekilde devam etmesi durumunda çevre de çözülmeyecek sorunlar meydana gelebilecektir. Nüfusun hızla arttığı düşünülürse yakın gelecekte insanlar dinlenebilecekleri bir su kenarı bulamayabileceklerdir. Bu yüzden çevrenin turizmin bu olumsuz etkilerinden kurtarılması gerekmektedir. Bu tesislerin buldukları bölgeyi korumakla yükümlü olmaları, sürdürülebilir enerji kaynaklarından faydalanmaları, endemik türleri korumaları ve kişilere çevre bilinci aşılama olarak gösterilebilir.

KAYNAKÇA

Aslan, Z., & Aktaş, G. (1994). Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Genel Bir Yaklaşım. *Çevre Dergisi* , 43-45.

Baysan, S. (2004). Ekolojik Etkiler: Turistler, Konaklama Tesisleri ve Yerel Halkın Tutumları. A. Yüksel, & M. Hançer içinde, *Ekolojik Etkiler: Konaklama Tesisleri, Turistler ve Yerli Halkın Tutumları* ,Turizm İlkeler ve Yönetim. Ankara: Turhan Kitabevi.

Hassan, S. S. (2000). Determinants of Market Competitiveness in an Environmentally Sustainable Tourism Industry. *Journal of Travel Research* , 239-245.

Issı, Y. (1989). Türkiye Turizminin Yapay ve Doğal Çevre Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* , 1-4.

Panizzon, D., & Boulton, A. (2000). Biodiversity in Australia: What, Where and for How Long? *Australian Science Teachers Journal* , 17-26.

Sancar, F. (1991). Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm: Özgün Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi. *Turizm ve Çevre Konferansı* (s. 100-101). Ankara: TÇSV Yayım.

Seçilmiş, C. (2013, 12 18). *Cihan Seçilmiş*. 09 04, 2014 tarihinde Cihan Seçilmiş: <http://csecilmis.ogu.edu.tr/Son3hafta.pdf> adresinden alındı